

УДК 796.332.001.33:088.2

Волік С.В.

Харківська державна академія фізичної культури

ФІНАНСОВІ СКЛАДОВІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ ФУТБОЛЬНИХ
КЛУБІВ УКРАЇНИ

Анотація. Представлено аналіз доступної до загалу фінансової діяльності футбольних клубів Прем'єр-ліги України. Наведені розрахунки (рейтинг «FORBES», TOP-10) рейтингу українських футбольних клубів на початок чемпіонату 2013–2014 рр. Визначено складові фінансової діяльності футбольних клубів Прем'єр-ліги України та основні прибутки команд, які присутні в кожній з них. Представлено рейтинг відвідування вболівальниками стадіонів Європи та України й доходи від трансляції футбольних матчів. Проаналізовано трансфер гравців Прем'єр-ліги та вартість футбольних клубів прем'єр-ліги України. Визначено, що більшість футбольних клубів Прем'єр-ліги фінансово не є прибутковими, що впливає на ефективність їх функціонування.

Ключові слова: рейтинг, Прем'єр-ліга, трансфер, фінансові прибутки, функціонування клубів.

Вступ. Маркетинг у сфері фізичної культури та спорту (ФКС) західного зразку спрямований на надання фізкультурно-спортивних послуг високої якості для задоволення потреб споживача. У ході аналізу іноземної літератури було виявлено, що в 90 рр. XX ст. набирає обертів комерціалізація професійного спорту, а саме, такого популярного виду спорту, як футбол [2; 5]. Під поняттям «комерціалізація спорту» слід розуміти – сукупність відносин, що виникають між учасниками спортивного руху і представниками бізнесу та засобами масової інформації з приводу використання спорту для реалізації економічних інтересів сторін. Виникнення такого явища автори J. J. Coasiey (1990), S. Hardy (1993), J. Vaczi (2008) вважають зумовленим тим, що ринок вимагає від виробника забезпечення високої якості спортивного видовища. Яскраве спортивне видовище потребує: додаткових витрат, удосконалення організації виробництва та підвищення кваліфікації персоналу. У маркетингу професійного спорту для ефективного функціонування, для подолання конкуренції необхідно використовувати такі стратегію і тактику своєї комерційної діяльності, які відповідали б новій соціально-економічній ситуації [4; 7].

Виникнення такого явища, як комерціалізація спорту, зумовлює появу приватних фізкультурно-спортивних організацій, які становлять конкуренцію для державних та громадських суб'єктів ФКС. На думку С. Г. Лисенчука [2] (2002), на сьогоднішній день, в умовах інтенсивного розвитку ринку правильно сформована маркетингова стратегія є найбільш ефективним засобом регулювання економічних відносин та захистом від надмірної комерціалізації спорту.

Слід відзначити, що вітчизняні науковці у своїх працях теоретично ґрунтуються на запозиченні досвіду західних маркетингологів та під поняттям «маркетинг» розуміють процес планування, ціноутворення та реалізацію фізкультурно-спортивних товарів та послуг засобами обміну, який задовольнить як виробника, так і споживача [1; 3]. Використання маркетингу не можливе без його інструментарію. До нього, як правило, відносяться маркетингові дослідження, їх основна мета – виявлення попиту споживача, вдосконалення ефективності маркетингу на основі інформації, а не

шляхом здогадок [5].

Аналіз літературних джерел показав, що у даний час сучасні методики проведення маркетингових досліджень у сфері ФКС теоретично базуються на досвіді провідних західних маркетингологів та дослідженнях вітчизняних авторів [2; 5].

Мета дослідження: визначити фінансові складові функціонування професійних футбольних клубів України.

Матеріал і методи дослідження. У якості методів дослідження використовувався збір та аналіз показників фінансових складових функціонування футбольних клубів прем'єр-ліги України.

Результати дослідження та їх обговорення. На сьогодні склалася система фінансування діяльності футбольних клубів, як у закордонних, так і українських команд. В залежності від рівня команд вклад в бюджет клубу різниться як за кількістю джерел, так і кількістю коштів в кожному із них, що залежить в першу чергу від можливостей клубу, його рейтингу [6].

Проведений журналом «FORBES» рейтинг футбольних клубів України базується не на спортивних результатах, а на інших, перше за все, фінансових показниках до яких входять: бюджети футбольних клубів; трансферна ціна гравців; ціна нерухомості що входить до інфраструктури клубу.

У той же час, враховуючи конфіденційність фінансової політики клубів, при складанні рейтингу використовувались оціночні дані і дані «FORBES» з відкритих джерел які стосуються бюджетів та трансферної ціни футболістів клубу. Ціна нерухомості розраховувалась шляхом «накладного» способу, що передбачав порівняння з показниками порівняльних закордонних футбольних клубів, акції яких торгуються на глобальних біржових площах.

Проведені розрахунки (рейтинг «FORBES», TOP–10) визначили рейтинг українських футбольних клубів на початок чемпіонату 2013–2014 рр. (табл. 1)

Значна перевага «Шахтаря» обумовлена перш за все тим, що у відмінності від інших клубів, він має у власній інфраструктурі сучасніший стадіон «Донбас Арена», який значно перевершує спортивні арени інших українських футбольних клубів. Різниця ж в бюджетах футбольних клубів України за сезон 2011/2012, за оцінкою аналітиків «FORBES» не така суттєва (табл. 2):

Таблиця 1
Рейтинг футбольних клубів України в сезоні
2013/2014

Футбольний клуб	Бюджет, млн. долл.
Шахтар (Донецьк)	193,0
Динамо (Київ)	85,0
Дніпро (Дніпропетровськ)	55,0
Металіст (Харків)	53,0
Чорноморець (Одеса)	41,0
Карпати (Львів)	10,8
Металург (Донецьк)	10,2
Арсенал (Київ)	10,1
Ворскла (Полтава)	10,0
Волинь (Луцьк)	9,2

Таблиця 2
Рейтинг футбольних клубів України в сезоні
2011/2012

Футбольний клуб	Бюджет, млн. долл.
Шахтар (Донецьк)	94,1
Дніпро (Дніпропетровськ)	80
Динамо (Київ)	60
Металіст (Харків)	40
Металург (Донецьк)	15
Ворскла (Полтава)	10
Арсенал (Київ)	9
Карпати (Львів)	8
Волинь (Луцьк)	8
Чорноморець (Одеса)	5

У наступному чемпіонаті (2012–2013) бюджети команд не зазнали значних змін (крім деяких – «Арсенал» Київ).

На цей час футбол в Україні не є прибутковим, а господарі клубів несуть фінансові втрати. Навіть у 16 клубів Прем'єр-ліги час від часу виникають великі фінансові й організаційні проблеми, підтвердженням чому є стан команди «Таврія» Сімферополь та «Арсенал» Київ, не кажучи все про «Кривбас» Кривий ріг, який припинив виступ у Прем'єр лізі.

Аналіз фінансової діяльності футбольних клубів Прем'єр-ліги України дозволив нам визначити основні прибутки команд які більшою, або меншою мірою присутні в кожній із них, а саме: кошти власника і партнерів; кошти спонсорів; кошти вкладів муніципальної влади; продаж квитків (у касах, абонементи); продаж телевізійних прав на трансляцію; трансфер гравців; надання в оренду спортивних споруд та іншого майна

клубу; реклама; преміальні, ФФУ, УЄФА, ФІФА та ін.

Ефективність функціонування футбольних клубів повною мірою залежать від кількості уболівальників, які відвідують матчі своїх улюблених команд. За останні роки, у зв'язку з відкриттям нових спортивних арен у містах Донецьку, Києві, Харкові, Дніпропетровську, Одесі значно збільшилась кількість відвідувань матчів в Україні. Цьому також сприяє і підвищення конкуренції в Прем'єр-лізі, оскільки за призові місця та чемпіонство змагаються 5–6 команд.

До рейтингу 100 найбільш відвідуваних стадіонів Європи в 2013 році увійшли і українські футбольні клуби. Так, Донецький «Шахтар» займає 30 місце, матчі якого відвідують в середньому 41203 уболівальника, що складає 79% наповненості стадіону. 51 місце посідає Харківський «Металіст» з відвідуванням 28860 уболівальників, 62 – «Динамо» Київ з показником 27689 чоловік, 88 – «Чорноморець» Одеса з 22237 уболівальниками. За чемпіонат 2012–2013 середня кількість уболівальників української професійної ліги склала 12538 чоловік, що в рейтингу УЄФА відповідає 12 місцю.

Зазначені цифри значно менші від тих, які є у провідних клубів Європи. Так, перше місце у рейтингу відвідувань стадіонів займає «Борусія» Дортмунд – 80520 уболівальників в середньому на кожний матч, друге – «Манчестер Юнайтед» – 75529 глядачів, третє – «Барселона» – 71150 уболівальників. Кращий з російських клубів «Кубань» Краснодар займає 99-й рядок з середнім відвідуванням матчів у 21,0 тис. глядачів.

Слід також відзначити, що найбільш відвідувані стадіони – це або зовсім нові арени, або нещодавно реконструйовані, тобто на відвідування значно впливає комфорт і зручності та безпека футбольних арен. Тому проблему заповнення стадіонів можна вирішити будівництвом нових арен, більш комфортних для уболівальників, для чого потрібні великі фінансові внески за рахунок нових інвесторів, які б були зацікавлені в розвитку футбольних клубів не тільки в Прем'єр-лізі, а й в інших першостях України.

Підтвердженням того, що ефективність фінансової діяльності клубів Прем'єр-Ліги України досить низька є і вартість продажу прав на телетрансляцію матчів. Українська прем'єр-ліга від телеканалу «Футбол», що має телеправа 9-ох клубів, отримує всього 8 млн. доларів, і майже такі кошти отримує від телеканалу «2+2» за телеправа ще 7-ох команд. При цьому телеканали не можуть покривати видатки продажу реклами або реалізацію прав через кабельні мережі.

Для порівняння, вартість трансляції футбольних матчів чемпіонату Туреччини складає 240 млн. євро, Голландії – 100 млн. євро, Греції – 54 млн. євро, Португалії – 45 млн. євро, Польщі – 33 млн. євро. Однією із причин низької вартості трансляції матчів нашої Прем'єр-ліги – низький рівень конкуренції, однак є надія, що в чемпіонаті України 2013/2014 рр. вона значно збільшиться.

Значним прибутком команд Прем'єр-ліги є ефективна трансферна політика. На світовому трансферному ринку наші команди частіше виступають у ролі покупців, запрошуючи за великі гроші легионерів до України, але через деякий час розчаровуються в них і відпускають їх за безцінок. Після гучних переходів Андрія Шевченка, Сергія Реброва, Кахи Каладзе, Ана-

толія Тимощука, Дмитра Чигрінського в минулому та Вілліана у 2013 році успіхи українських клубів менш значущі.

Інші команди мають або негативне сальдо, особливо «Динамо» Київ (-8,3 млн. євро), або суттєвого трансферу не здійснювали. У результаті трансферної політики за останній час найбільша загальна вартість гравців є у «Шахтаря» (30 гравців) – 159,7 млн. євро, вартість одного складає 5 млн. 323 тис. євро. Найбільша середня вартість одного футболіста прем'єр-ліги в «Металурга» Запоріжжя і складає 9 млн. 100 тис. євро (22 гравця).

Але в 2013 році наші клуби досягли позитивного балансу в 22,7 млн. євро прибутку, що лише на 3 млн. євро менше за рекордну суму 2009 року (табл. 3).

У зимове трансферне вікно 2013 року українські клуби продали гравців на рекордні 67,5 млн. євро, чому сприяв ретельний відбір перспективних гравців та розкриття їх потенціалу з подальшим отриманням дивідендів від їх продажу.

У найближчий час вимоги фінансового фейр-плей зобов'язують всі клуби більш ретельно відноситися до трансферної політики, зробити її прибутковою.

Найбільш значущий трансфер гравців Прем'єр-ліги України в 2013 р. представлено в табл. 4.

За останнє трансферне вікно (зима 2013 рік) найбільші прибутки отримано «Шахтарем» за продаж Вілліана в «Анжі» (Росія) 35,0 млн. євро та Тайсона «Металістом» (15,2 млн. євро) інші прибутки команд значно менші (табл. 2).

У цілому ж з футбольних клубів прем'єр ліги України позитивний трансфер мають лише 4 команди.

Вартість гравців команд Прем'єр-ліги визначають складові фінансування футбольних клубів (табл. 5).

Слід відзначити, що кількість гравців у командах значно різниться, і як що в «Севастополя» їх 36, то в «Зорі» та «Волині» по 20, що на 45% менше. Також важливими є і кількість легионерів, які приймають участь в чемпіонаті України, яка складає – 156 осіб (37,1%). Загальна вартість всіх гравців Прем'єр-ліги 672,075 млн. євро, а один гравець коштує в середньому 1 596 378 євро.

Висновки:

1. До найбільш значущих складових фінансової діяльності футбольних клубів входить: кошти власника, партнерів і спонсорів; продаж квитків; трансфер гравців в залежності від яких визначається ефектив-

Таблиця 3

Результати зимового (2013 рік) трансферного вікна в чемпіонаті України, млн. євро

№	Команда	Продаж гравців	Придбання гравців	Прибуток
1.	«Шахтар» Донецьк	42,0	19,2	+22,8
2.	«Ворскла» Полтава	5,8	–	+5,8
3.	«Металіст» Харків	15,2	11,5	+ 3,7
4.	«Таврія» Сімферополь	2,0	–	+2,0
5.	«Динамо» Київ	2,5	10,8	-8,3
6.	«Дніпро» Дніпропетровськ	–	2,5	-2,5
7.	Інші		0,5	-0,5
	Всього	67,5	44,8	+22,7

Таблиця 4

Трансфер гравців Прем'єр-ліги України у 2013 році (зима)

№	Прізвище	Перехід	Вартість трансферу, млн.євро
1.	Вілліан	Із «Шахтаря» в «Анжі» (Росія)	35
2.	Тайсон	Із «Металіста» в «Шахтар»	15,2
3.	Девіч	Із «Шахтаря» в «Металіст»	6,0
4.	Віда	Із «Динамо» (Хорватія) в «Динамо»	5,0
5.	Ісмаїлі	Із «Браги» (Португалія) в «Шахтар»	4,0
6.	Безус	Із «Ворскли» в «Динамо»	3,8
7.	Асеведо	Із «Ботофого» (Бразилія) в «Металіст»	3,0
8.	Дуглас	Із «Васко да Гама» (Бразилія) в Дніпро	2,5
10.	Селін	Із «Ворскли» в «Динамо»	2,0

ність їх функціонування.

2. Аналіз фінансової діяльності (доступної до загалу) свідчить, що більшість футбольних клубів прем'єр-ліги України не є прибутковими і це впливає на ефективність їх функціонування.

Подальші дослідження будуть спрямовані на розгляд фінансових складових провідних футбольних клубів Європи, їх порівняння з футбольними клубами прем'єр-ліги України і визначення шляхів посилення діяльності у зазначених напрямках функціонування.

Таблиця 5

Вартість гравців футбольних клубів Прем'єр-ліги України

№	Футбольний клуб	Кількість гравців	Загальна вартість, млн. євро	Вартість гравця, євро
1.	Шахтар	30	159,700	5 323 333
2.	Динамо	30	154,900	5 163 333
3.	Металіст	31	87,150	2 811 290
4.	Дніпро	29	86,150	2 970 690
5.	Карпати	30	21,050	701 667
6.	Черноморець	26	20,700	796 154
7.	Металург Д.	25	19,600	7 84 000
8.	Ворскла	27	17,800	659 259
9.	Севастополь	36	15,925	442 361
10.	Іл'чичевець	21	14,800	704 766
11.	Арсенал	27	14,650	542 593
12.	Таврія	21	13,800	657 143
13.	Волинь	20	13,100	655 000
14.	Зоря	20	12,350	617 500
15.	Говерла	26	11,300	434 615
16.	Металург З.	22	9,100	413 636

Список використаної літератури:

1. Богатейшие футбольные клубы Украины. – Фокус. – 2009. – № 41.
2. Лисенчук С. Г. Маркетинг у професійному футболі : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня к. н. фіз.вих. : спец. 24.00.01. «Олімпійський та професійний спорт» / С. Г. Лисенчук. – К., 2002. – 14 с.
3. Ліпартеліані Васіл. Формування системи зовнішніх комунікацій професійних клубів України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук з фіз. виховання і спорту : спец. 24.00.01 «Олімпійський і професійний спорт» / Васіл Ліпартеліані. – К., 2012. – 21 с.
4. Официальный сайт Федерации футбола Украины [Электронный адрес]. – Режим доступа к сайту : <http://www.ffu.org.ua>.
5. Степанова О. Н. Управление маркетинговой деятельностью в физкультурно-спортивной организации: концептуальный подход и элементы технологии / О. Н. Степанова // Теория и практика физической культуры. – 2005. – № 2. – С. 42–46.
6. Стороженко С. М. Впровадження системи атестації футбольних клубів України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. фіз. вих. : спец. 20.00.01 «Олімпійський та професійний спорт» / С. М. Стороженко. – Х., 2008. – 22 с.
7. Украинский футбол [Электронный адрес]. – Режим доступа к сайту : <http://footballnation.of.ua>.

Стаття надійшла до редакції 06.11.2013 р.

Опубліковано: 30.12.2013 р.

Аннотация. Волик С. Анализ финансовых составляющих функционирования профессиональных футбольных клубов Украины. Представлен анализ доступной для общественности финансовой деятельности футбольных клубов Премьер-лиги Украины. Приведен (рейтинг «FORBES», TOP-10) рейтинг украинских футбольных клубов на начало чемпионата 2013–2014 гг. Определены составляющие финансовой деятельности футбольных клубов Премьер-лиги Украины и основные прибыли команд, которые присутствуют в каждой из них. Представлен рейтинг посещения болельщиками стадионов Европы и Украины и доходы от трансляций футбольных матчей. Проанализированы трансфер игроков премьер-лиги и стоимость футбольных клубов премьер-лиги Украины. Определено, что большинство футбольных клубов премьер-лиги не является прибыльным, что влияет на эффективность их функционирования.

Ключевые слова: рейтинг, футбольные клубы, премьер-лига, трансфер, финансовые доходы, функционирования клубов.

Abstract. Volik S. Analysis of the financial components of the functioning of professional football clubs of Ukraine. This paper presents an analysis available to the public in the financial business of Premier League football clubs of Ukraine. The

calculations (the «FORBES» rating, TOP-10) ranking of Ukrainian football clubs at the beginning of the championship 2013–2014. Defined the elements of financial activity of Premier League football clubs of Ukraine and main profit commands that are present in each of them. Is a rating of the visiting fans stadiums in Europe and Ukraine and income from broadcasts of football matches. Analyzed the transfer of players in the Premier League and the cost of Premier League football clubs of Ukraine. Determined that most football clubs in the Premier League is not a profitable that affects their effective functioning.

Keywords: rating, football clubs, the Premier League, transfer, financial income, functioning clubs.

References:

1. Bogateyshiyе futbolnyye kluby Ukrainy [The richest football clubs in Ukraine], 2009, vol. 41. (rus)
2. Lisenchuk S. G. Marketing u profesynomu futboli : avto-ref. k. n. fiz.vikh. [Marketing in professional football : Authors thesis], Kyiv, 2002, 14 p. (ukr)
3. Liparteliani Vasil. Formuvannya sistemi zovnishnikh komunikatsiy profesynikh klubiv Ukraini : avto-ref. kand. nauk z fiz.vikhovannya i sportu [Formation of external communications professional clubs in Ukraine : Authors thesis], Kyiv, 2012, 21 p. (ukr)
4. Ofitsialnyy sayt Federatsii futbola Ukrainy [The official website of the Football Federation of Ukraine], Access mode : <http://www.ffu.org.ua>. (rus)
5. Stepanova O. N. Teoriya i praktika fizicheskoy kultury [Theory and Practice of Physical Culture], 2005, vol. 2, pp. 42–46. (rus)
6. Storozhenko S. M. Vprovadzhennya sistemi atestatsii futbolnikh klubiv Ukraini : avto-ref. kand. fiz. vikh. [The introduction of certification Football Clubs of Ukraine : Authors thesis], Kharkiv, 2008, 22 p. (ukr)
7. Ukrainskiy futbol [Ukrainian football], Access mode : <http://footballnation.of.ua>. (rus)

Received: 06.11.2013.

Published: 30.12.2013.

Сергей Викторович Волик, vsv2003@mail.com; Харьковская государственная академия физической культуры: ул. Клочковская, 99., г. Харьков, 61058, Украина.

Sergey Volik, vsv2003@mail.com; Kharkiv State Academy of Physical Culture: Klochkovskaya 99, Kharkiv, 61058, Ukraine.

